

Medierna har ett ansvar för självmordspreventionen

Alltför närgångna skildringar av självmord i tidningar och TV kan suggerera känsliga individer till suicidalt beteende. En mer måttfull rapportering från mediernas sida samt bättre utbildning av allmänläkare i depressionslära kan verka förebyggande.

Enligt arbeten av bl a Phillips, Sonneck, Schmidtke och medarbetare finns det anledning fråga hur skildringar av självmord skall utformas för att inte suggerera till efterföljd [1-8].

Tidningarnas roll

Självmord månaderna närmast efter det att upplysningar om sådana publicerats analyserades av Phillips [1]. Huvudresultatet blev att självmordsfre-

Författare

JAN THORSON

med dr, f d professor i skadeforskning vid Kungliga tekniska högskolan, Stockholm; överläkare, Riksförsäkringsverkets sjukhus, Nynäshamn, och knuten till Folkhälsoinstitutet, Stockholm.

kvensen steg, om än måttligt, mellan 2 och 3 procent. Efter kända personers självmord blev ökningen av antalet övriga självmord ibland stor: 10 procent efter Marilyn Monroes självmord.

Närheten till platsen för självmordet, tidningarnas upplagor och antalet dagar då händelsen varit förstasidesstoff har också visat sig påverka effekten. Lang och Lang underströk betydelsen av offrets personlighet; omtalade personers suicid fick större effekt [9].

Från Österrike kan en intressant erfarenhet rapporteras: Självmordsfrekvensen i tunnelbanan i Wien kunde vändas genom förändrade publiceringsrutiner. Anslående rapportering i dagspress av T-bane-suicider övergick till en mera sparsam och saklig sådan efter samråd mellan representanter för sjukvård och massmedierna. Utvecklingen var ungefär densamma avseende självmordsförsök utan dödlig utgång (Figur 1 och separat ruta) [G Sonneck, Wien, pers medd, 1994] [5, 6].

Suggestiva TV-inslag

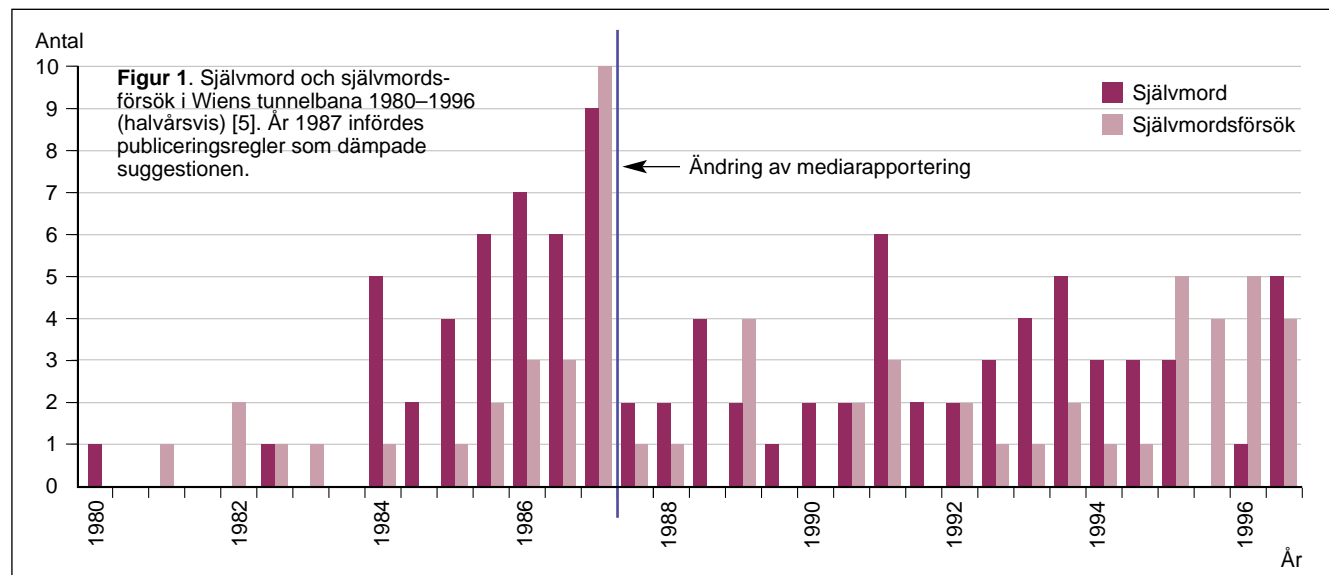
Resultat från undersökningar gällande TV-program där självmord skildras stöder uppfattningen att suggestion till

Braskande löpsedlar och närgångna detaljer om självmord kan göra skada.

upprepningar kan finnas. Utsatta är främst de som naturligt, ålders- eller könsmissigt, kan identifiera sig med offren i TV-inslagen [2-4, 7, 8].

Schmidtke och medarbetare undersökte TV-serien »Das Tot eines Schülers» och fann imitationer bland yngre män [7, 8]. Gould och Schaffer [10] och Phillips och medarbetare [2-4] påvisade också imitationsrisk; kritik av dessa resultat har publicerats [11-13]. Enighet

förelåg dock angående det icke önskvärda i att informera om metoder och tillvägagångssätt. Platt undersökte om TV-program som innehöll suicidförsök följdes av imitationer, men fann inga stöd härför [14]. Holding undersökte huruvida telefonkontakter med »The Samaritans», en organisation för krishjälp, ökade året efter en TV-serie i vilken personliga kriser och möjligheterna att få hjälp var i fokus. Själv-mordsförsöken påverkades inte [15].

Handböcker i självmord

I Frankrike fanns vid mitten av 1980-talet en skrift i omlopp där lämpliga självmordsmetoder beskrevs. Den skall ha vållat skada, och den förbjöds. Några år senare publicerades ett liknande verk i USA, men den rapporteras inte ha haft någon skadlig effekt [16].

Undervisning för allmänläkare i diagnostik och behandling av depressioner bedrevs på Gotland, vilket gav en preventiv effekt avseende självmordsfrekvensen [17].

Drygt 1 500 dödsfall genom självmord inträffar årligen i Sverige. Till dödsfallen kommer de tusentals försök som inte får dödlig utgång. Utredning, vård, behandling och omsorg avseende berörda, anhöriga och andra är en stor samhällsuppgift. Också det förebyggande arbetet borde vara det.

Liksom i fråga om annan betydande ohälsa har det förebyggande arbetet inom suicidområdet startat med insatser riktade mot de mest riskutsatta, alltså de som synes mest benägna att begå självmord: de deprimerade och de som överlevt tidigare självmordsförsök. Detta självklara steg innebär uppmärksamhet, rådgivning, återbesök, ej sällan medicinering och ibland psykoterapi. Ansatsen har undersökts i Sverige och England, den tillämpas på många håll, men resultaten är så gott som obefintliga; vissa effekter på border-line-patienter finns som undantag [K Hawton, Oxford, pers medd, 1997] [18, 19].

Det är angeläget att försöka finna alternativa ansatser som kan visas vara profylaktiska. Ett exempel är analysen av och insatserna emot T-banesjälv-morden i Wien. Samarbetet mellan massmedierna och sjukvården anvisade där ett arbetssätt som kan tillämpas var som helst. Ett annat exempel är den gotländska utbildningen av allmänläkare i depressionslära. Begränsning av tillgängligheten av och farligheten hos potentiella suicidmedel och -metoder har också förts fram som en väg till profylax [19, 20].

Med multipel kausalitet bakom självmorden är det naturligt att vissa insatser uppnår större effekt, andra mindre, i en viss befolkning under en given period. Men vissa åtgärder tycks

Riktlinjer för rapportering om självmord

Riktlinjer för publicering av upplysningar om självmord [5, 6]:

- *Reportagens suggestibilitet eller skadlighet ansågs större*

ju fler detaljer om tillvägagångssättet som nämndes,

ju mer obegripligt självmordet framstod (»...han hade allt livet kan ge...»),

ju mer romantiskt motivet framstod (»...att bli förenade för evigt...»),

ju enklare förklaring som anfördes (»...självmord på grund av dåliga nyheter...«).

- *Det antogs att uppmärksamheten på reportaget och den suggererande verkan blev större*

om reportaget fanns på tidningens första sida,

om ordet självmord fanns i rubriken,

om reportaget innehöll ett fotografi föreställande den som tagit sitt liv,

om attityden hos personen i fråga beskrevs som modig och önskvärd (»...han var tvungen att göra det i den situationen...«).

- *Den suggererade kraften borde däremot bli mindre*

om alternativ till självmord presenterades (»...var kan hjälp erhållas vid liknade tillfällen?«),

med publicering av reportage gällande kriser som ej lett till självmord,

om läkarna försågs med bättre bakgrundsupplysningar gällande självmordsbeteenden (t ex vad som bör göras för att hjälpa någon som uttalar leda vid livet).

ha generell verkan, och varsamhet vid publicering av självmordsskildringar kan vara en sådan. Tryckfriheten är mycket högt värderad; varje inskränkning av densamma befaras leda till skada på demokrati och civilisation. Kanske skadlig suggestion har blivit en bieffekt härav?

En osäkerhet bör nämnas: Extra omdömesgill publicering av upplysningar om självmord kan tänkas få endast tillfällig effekt; den förtvylade handlingen blir kanske blott fördröjd [6]. Det minst dåliga är, å andra sidan, ibland det bästa. Det har vi fått vänja oss vid inom sjukvården.

Referenser

1. Phillips DP. The influence of suggestion on suicide: Substantive and theoretical implications of the Werther effect. *American Sociology Review* 1974; 39: 340.
2. Phillips DP. The impact of fictional television news stories on US adult fatalities: New evidence on the effect of mass media on violence. 1982; 87: 1340. *American Journal of Sociology*.
3. Phillips DP. The Werther effect. Suicide and other forms of violence are contagious. *Science* 1985; 7: 32.
4. Phillips DP, Carstensen LL. Clustering of teenage suicides after television news stories about suicide. *N Engl J Med* 1986; 315: 685.
5. Etzersdorfer E, Sonneck G, Nagel-Kuess S. Preventing suicide by influencing mass-media reporting. The Viennese experience 1980-1996. *Archives of Suicide Research* 1998; 4: 67
6. Österreichischer Verein für Suizidprävention, Krisen-intervention und Konfliktbewältigung. Leitfaden für die Berichterstattung über Suizide in den Medien. Severingasse 9, A-1090 Wien, 1987.
7. Schmidtke A, Häfner H. Die Vermittlung von Selbstmord-motivation und Selbstmordhandlung durch fiktive Modelle. *Nervenarzt* 1986; 57: 502.
8. Schmidtke A, Häfner H. Imitation effects after fictional television suicides. In: Möller HJ, Schmidtke A, Welz R, eds. *Current issues in suicidology*. Heidelberg: Springer Verlag, 1988.
9. Lang K, Lang GE. *Collective dynamics*. New York: Thomas Y Crowell, 1961.
10. Gould MS, Shaffer D. The impact of suicide in television movies. Evidence of imitation. *N Engl J Med* 1986; 315: 690.
11. Kessler RC, Stipp H. The impact of fictional television stories on US fatalities: A replication. *Am J Sociol* 1984; 90: 151.
12. Kessler RC, Downy G, Milavsky JR, Stipp H. Clustering of teenage suicides after television news stories about suicide: A reconsideration. *Am J Psychiatry* 1988; 145: 1379.
13. Berman AL. Fictional depiction of suicide in television films and imitation effects. *Am J Psychiatry* 1988; 145: 982.
14. Platt S. The aftermath of Angie's overdose: Is (soap) opera damaging to your health? *BMJ* 1987; 294: 954.
15. Holding TA. The BBC »Befrienders« series and its effects. *Br J Psychiatry* 1974; 124: 470.
16. Marzuk PM, Tardiff K, Hirsch CS, Leon AC, Stajic M, Hartwell N et al. Increase in suicide by asphyxiation in New York city after the publication of »Final exit«. *N Engl J Med* 1993; 329: 1508.
17. Rutz W. Evaluation of an educational program on depressive disorders given to general practitioners on Gotland [dissertation 356]. Linköping: Linköping University, 1992.
18. Ramberg IL, Thorson J. Suicidprevention i Sverige efter publicering av »det nationella programmet«. Stockholm: Nationella rådet för självmordsprevention, 1997.
19. Thorson J. Prevention av självmord. Uppsala: Almqvist och Wiksell, Folkhälsoinstitutet, 1997.
20. Thorson J. Medel, metoder och miljöer mot självmord. *Läkartidningen* 1997; 94: 1525-7.

Se även medicinsk kommentar i detta nummer